

İHSAN OKTAY ANAR ve *EFRÂSİYÂB'IN HİKÂYELERİ*

Birgün, hiç beklemediğiniz veya artık beklemeye başladığınız bir anda ölüm kapınızı çalabilir. Ölüm, “Vakit geldi, gitmeliyiz” dediğinde arkanıza dönüp neye bakmak isterdiniz?

İhsan Oktay Anar, *Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri*¹nde belki de en çok bu sorunun cevabını arattırdı bize. Ölüm, bütün soğukluğuyla, ciddiyetinin ağırlığıyla bir vakit Cezzar Dede'nin kapasını çaldığında, bu gelen misafirin tam zıttı bir tablo ortaya çıkar. Bütün canlılığı ve yaşam sevinciyle bir çocuk açar kapıyı. Bir insan olmanın dayanılmaz hafifliğinde Ölüm'le karşılaşan Cezzar Dede ürperir. Ancak bilginin ve sevginin dönüştürücü gücüyle beşerden bilgeliğe erişen Cezzar Dede, sadece torunlarına bu durumu nasıl ifade etmek gerektiğini düşünür. Cezzar Dede, gelen kişinin kendisine Efrâsiyâb'ın hazinesinin nerede olduğunu söylediğini ve onu aramaya birlikte gideceklerini torunlarına müjdeleyerek onları uyutur. Bir gece yarısı, Cezzar Dede, Ölüm'e söz verdiği gibi onunla buluşacakları sabahçı kahvesine ölümsüz bir duyguyla yol alır. Ölüm, bir kabadayının canını almak için oynadıkları oyunda Cezzar Dede'den yardım ister. Bu yardımın karşılığında da Cezzar Dede'ye bir oyun teklif eder. İşte bu oyun karşılıklı hikâye anlatma oyunudur. Her hikâye müddetince Ölüm, Cezzar Dede'ye yaşama fırsatı verecektir.

İhsan Oktay Anar, bu eserde çerçeve öykü şeklinde, yukarıda kısaca özetlenen ana çerçeve öykü haricinde, Ölüm ile Cezzar Dede'ye sekiz ayrı öykü anlatır. Bu öykülerin içinde başka öykülere de yer verir. Ölüm'ün defterinde sıradaki kişi Uzun İhsan'dır. Onu bulma sürecinde ilk hikâyenin anlatılmasıyla da Ölüm'le Cezzar Dede'nin serüveni başlamış olur.

Karşılıklı anlatılacak ilk hikâyeler “korku” üzerine olur. İlk hikâyeyi Ölüm anlatır. “Güneşli Günler” adlı bu hikâye, “cumhuriyetin yirminci yıllarının sonuna doğru, Anadolu'nun orta yerindeki bir köyün hemen dışında, hapishane misali bir taş bina olan yatılı okulda”(s.18) geçer. Fantastik öğelerle dolu olan bu eserde ilk olarak karşımıza kan emici bir vampir müdür çıkar. Kırmızı yanaklı bir oğlanın çizdiği resimle simgelenen bu hikâyenin, Cezzar Dede'yi fazlaca etkilediği söylenemez. Ölüm, anlatısını bitirirken içinde bulunduğu görev bilinciyle hareket eder. Ciddiyetinden ve görevine sadakatten ayrılmaz. Ancak Selam mahallesine geldiklerinde Uzun İhsan'ın canını alamaz. Bu sefer diğer korku hikâyesi olan “Bidaz'ın Laneti”ni Cezzar Dede anlatır ve Aden mahallesine yol alırlar.

“Anadolu'nun bir köyünde, defne hikâyeleri dinleye dinleye pusulayı az buçuk şaşırmış, karısı ve eli maşalı kaynanasıyla aynı evde yaşayan Kallioğulları'ndan Hamdi adında elli yaşlarında bir adam”ın (s.42) serüvenini anlatan Cezzar Dede'nin bu korku hikâyesini de Ölüm beğenmez. Hatta Ölüm, bütün ciddiyetiyle Cezzar Dede'yi azarlar. “Sözüm ona ikimiz de birer korku hikâyesi anlattık. Gel gör ki korku denilen bu temel duyguyu pek fazla ciddiye almış görünmüyoruz. Ölümün ta kendisi olduğuma göre onu yakından ve uzaktan bir nebze olsun tanımayan ben, bu sıfatımla müsamahayı hak ediyorum.

¹ İhsan Oktay Anar, *Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2013. Yazıdaki söz konusu alıntılar, bu baskıdan yapılmıştır.

Ama yıllarca beni bekleyen senin gibi bir insanoğlunun, doğrusu, daha ciddi ve ürpertici bir hikâye anlatmasını beklerdim. En azından bu konuda senin, bana karşı tartışılmaz bir üstünlüğün vardı. Fakat bunu hakkıyla kullanamadın: Tüylerimizin ürpermesi gerekirken, sen hikâyeyi anlattığın sırada bir iki yerde gülümsediğimi hatırlıyorum.”(s.54) Aslından bütün bilgeliği ve dünya görgüsüyle Ölüm’le yan yana yürüyen ve onunla konuşan birinin korkudan bahsetmesi zaten beklenemezdi. Yaşamı içselleştirmiş, onu en değerli hazine olarak gören ve yaşamın lezzetinden başka bir gayesi olmayan Cezzar Dede’nin korkuyu içinde barındırmadığını her fırsatta görmek mümkündür. Çünkü Cezzar Dede, inancı, korkuya dayandırmadan yaşamının hazzına varmak fikriyle sonsuz bir yaşam sevincine sahiptir. Ölüm, Cezzar Dede’yle konuştuğunda bunu daha iyi anlayacaktır.

Tam da burada önemli bir kurgusal meseleye değinmek gerekir. Romanın bütün kurgusu aslında Ölüm’ün soğukluğu, ciddiliği ve asla gülümsemediğidir. Çünkü Ölüm, bir gülümseme, Cezzar Dede’nin bütün söylediklerini anlayacak ve cenneti görebilecekti. Bunu romanın sonunda bir kız çocuğu ancak başarabilecektir. Fakat yazar, yukarıda alıntıladığımız parçada Ölüm’ün iki yerde gülümsediğini söyler. Romanın bütün kurgusunu devre dışı bırakacak bu ayrıntının yazarın gözünden kaçmış olma ihtimali, söz konusu olabilir. Bu gülümsemenin istihza amaçlı kullanılıp kullanılmadığı sorusu karşısında da yazar aslında daha dikkatli bir tavır sergileyebilirdi.

Bu korku hikâyelerinden sonra birer dini hikâye anlatmaya karar verirler. Uzun İhsan’ın canını bu mahallede de alamayan Ölüm, Meva Mahallesine doğru yol almaya başladıklarında Cezzar Dede, “Bir Hac Ziyareti” adlı hikâyeyi anlatır.

Bu hikâye “*günümüzden elle yıl kadar önce Diyarbekir’deki Divana adlı köyde bulunan yetmiş yaşını çoktan aşmış ve bunama alametleri gösteren bir imamın*”(s.57) caminin şerefesinde uygunsuz hareketlerde bulunmasıyla başlar. Günlerce şerefede kendini kilitledikten sonra göklere yükselir, daha sonra da yerine İlimdâr adında imam hatip mektebinden mezun olan genç bir imam geçer. Biraz da tuhaf olan bu genç imam, bir süre sonra köyün ağası tarafından hacca gönderilir. Ancak ağanın huysuz babası ile küçük yaşta ergen olmuş oğlu imama eşlik eder. Çocuk ve dedesinin uygunsuz hareketleri dolayısıyla yolculuk esnasına otobüsten indirilirler. İmam bu iki yolcuyla hacca gitmek yerine, Buda tapınağına gider.

Hikâye bittiğinde Meva mahallesine ulaşmış olurlar. Bu hikâyede Hint mistisizminin derin felsefesini de görmüş oluruz. İmamın tuhaf davranışları, Gotama Buda’nın resmiyle karşılaşmasından sonra son bulur ve sakinleşir. İmamın aydınlığa kavuşması, tamamen “uyaniş” Buda’yı ziyaretiyle gerçekleşir. Kendisinde gerçekleşen uyanış, çocukta da gerçekleşir. Bu hikâyeden de memnun kalmamışa benzeyen Ölüm, “*benim nefesimi enselerinde hissettiklerinde nedendir bilinmez, insanlar ilahi duygulara boğuluverirler. Ama görünüşe bakılırsa sen pek oralı olmuyorsun*”(s.81). Cezzar Dede bir önceki hikâyede korkudan ve bu hikâyede dinden bahsederken herhangi bir korku ve telaşa düşmemesi Ölüm’ü memnun etmez. Ama Cezzar Dede, yaşam felsefesini iyiliğe ve güzelliğe adanmış için dünya görgüsünü de bu kavramlara dayandırmıştır. Cezzar Dede geçmişe baktığında hayatın bugüne kadar hep güzel şeyler gösterdiğini, bu dünyadaki her şeyin güzel olduğunu, çirkinlik

diye bir şeyin olmadığını, ancak onu çirkin görenlerin kendisinin çirkin olduğunu, kendisinin korkuyla değil, güzellikle dünyayı tanıdığını ve dolayısıyla dünyanın da kendisine böyle baktığını ifade eder. Güzelliğe ve iyiliğe inanmış bir insanın korku ve tereddüde hayatına yer vermemesi, Cezzar Dede'nin bilgeliğini ve belki de ermiş ruhunu işaret eder. Bu esnada uzun İhsan'ın peşine düşen Ölüm, bu son sözleri duyamaz. Ancak burada da Uzun İhsan'ın canını alamayan Ölüm, onu Elhalid Mahallesinde bulacağını tahmin eder. Bu mahalleye yürümeye başladıklarında hikaye anlatma sırası Ölüm'dedir. Hikâyenin adı “Dünya Tarihi”dir.

“Küçük bir Anadolu şehrinde Aptülzeyyat adında zengin bir tüccar, rüyasında Salih isminde “aksakallı, mübarek yüzlü bir dede” görür. Gördüğü bu rüyada Salih tüccardan, bütün malını mülkünü fakirlere dağıtmasını, dedeyi bulmak için yola çıkmasını ve onun yaşadığı yer olan Acıpayam'a ulaşmasını ister. Salih denen o aksakallı kişi bir dağın tepesinde yaşayan bir münzevi olarak tüccardan gelip elini öpmesi gerektiğini söyler. Aptülzeyyat, oraya vardığında aslında Salih'in kendisi olduğunu anlar. Bu hikâyenin içinde Selami Tuz ve oğullarının ile Yapışık İkiz kardeşlerin hikâyesini de anlatarak çerçeve şeklinde iç içe girmiş hikâyeler anlatır.

Ölüm'ün anlattığı bu uzun hikâye tasavvuf felsefesinin “vahdet-i vücud” algısına işaret eder. Özellikle *Mantıku't Tayr*'da Simurg'u aramaya çıkan kuşlar, aslında Simurg'un kendileri olduğunu anlarlar. Aptülzeyyat, yola çıkma, çile çekme ve olgunlaşma süreciyle vahdet-i vücud mertebesine ulaşır ve aradığı kişinin kendisi olduğunu anlar. Aptülzeyyat kendi aksini “su”da bulur. Su, onu kendisine ödünçlemiştir. Bu hikâyenin temelinde Cezzar Dede'nin aslında hayat felsefesi de bulunur. Tanrı-Şeytan, İyi-kötü doğru-yanlış ikilemi Salih-Feyyuz kardeşler şahsında sunulur. Şeytanı temsil eden Azazil, Feyyuz'a “bilgelik meyvesi”ni yedirerek onu iyilik ve doğruluktan saptırır. Âdem ile Havva'yı çağrıştıran bu olay, metnin mistik havasını daha da derinleştirir. İyi-kötü meselesi simgesel olarak su-ayna paralelinde verilir. Su, Salih'i uhrevi bir çizgiye ulaştırırken, ayna şeytani bir kibirle Azazil'in dünyeviliğini derinleştirir. Fantastik ve mistik algı birbiriyle iç içe gelişir ve hikâye anlatmanın keyfine erişilir.

Bu pencereden bakılınca hikâye bittiğinde fazlaca uzun olduğundan Cezzar Dede bunun çokluk çocuğa anlatılabilecek bir hikâye olmadığını ve oldukça karışık bir yapıya sahip olduğunu söyler. Cezzar Dede, bu hikâyeden ancak anlatan kişinin zevk alabileceğini dile getirince Ölüm, buna bozulur ve elbette “anlatanın zevki için”(s.137) diyerek bu yönde ikisinin de amacının aynı olduğunu söyler. Çünkü onlar için hiçbir menfaat beklemeden hikâye anlatmak hazzına ulaşmak asıl meseledir. Cezzar Dede ve Ölüm, mutluluğun yolunu hayatın tadına varmakla, hayatın tadına da hikâye anlatmanın hazzıyla ulaşılır olduğuna kanaat getirirler. Dış çerçevede gerçekleşen ana hikâyeye dönüldüğünde Ölüm, Uzun İhsan'ın canını alması gerekiyor; ancak bu mahallede de bunu başaramayınca, kara kaplı deftere bakar ve Uzun İhsan'ın Makame Mahallesine gideceğini söyler. Bu yolculuğun hikâyeleri bu sefer “aşk” olacaktır. Sözü Cezzar Dede alır ve “Ezine Canavarı” adlı hikâyeyi anlatır.

Bu hikâye “daha taşranın taşra olduğu zamanlarda yani bundan otuz kırk yıl kadar önce”(s.139) Ezine kasabasında yaşayan Hamiyet adlı dul bir kadın ve gelinlik çağındaki dört kızı ile aynı kasabada yaşayan Ayvaz adlı dul bir kasap ve yine evlilik çağındaki dört oğlu

konu olur. Nafile Kalfa adında bir kadın aracı ile bu gençlerin birbiriyle evlendirilme çabalarının son anda Ayvaz'ın evinde yaşayan bir canavarın varlığının duyulması ve onu öldürme mücadelesinin sonucunda evlerinin yanması ile birlikte bu evliliğin sonuçsuz kalması hikâye edilir. Bu hikâye bittiğinde Ölüm, yine asık suratıyla Cezzar Dede'nin aşktan anlamadığına hükmeder. Bu mahallede de uzun İhsan'ı elinden kaçıran Ölüm, bu sefer Naim Mahallesi'ne doğru kendisinin anlatacağı aşk hikâyesi olan "Hırsızın Aşkı"nı anlatmaya başlar.

Bu hikâyede *"vaktiyle Bursa'ya yakın kasabalardan birinde, nesillerden bu yana hırsızlık ve yankesicilik yoluyla geçimini sağlayan bir sülalenin"* (s.188) oğlu olan Fezai adındaki gençten, yine hırsız olan dedesi, ünlü bir kadın kemancının kemanını çalmasını ister. Fezai kemanı çalar; ancak kadına da gönlünü kaptırır. Daha sonra Klas Hıdır adlı bir adamdan keman çalmayı öğrenir ve bu sefer kemanın sesine âşık olur. Babası kemanı satınca hastalanır; ancak birgün kemanın izine rastlar ve ona kavuşur. Fakat onu tekrar başka birine kaptırmak istemez; bir çatıda son kez çalar ve intihar eder.

Bu hikâyeye bittiğinde Naim mahallesi'ne varmış olurlar. Bu iki aşk hikâyesinin sonucunda hiçbir kavuşma söz konusu olmaz. Ancak Cezzar Dede'nin Ölüm'e verdiği cevap önem arz eder. Cezzar Dede, "kavuşunca meşk, kavuşamayınca aşk olduğunu söylerler"(s.185) şeklinde cevap verir ve aslında hayatta asıl olanın "meşk" etmek olduğunu, "sevgiyi kalbinde taşıdığı sürece herkes ona kavuşmuş demektir" görüşüyle Ölüm'ü derinden etkiler. Cezzar Dede için yaşamın yolu meşk, meşkin yolu da cennet'tir. Bu da beraberinde "dünyada bir cennet" fikrinin varlığına işaret eder.

Asıl hikâyeye döndüğünde Uzun İhsan'ın kaldığı eve girdiklerinde ilk hikâyede yer alan ressam çocuk, burada eksik güneşini tamamlamış bir şekilde karşımıza çıkar ve Ölüm güneşe bakarken önünü göremeyip Uzun İhsan'ı yine elinden kaçıır. Bu sefer Heyevan Mahallesi'ne yol alırlar. Bu yolculukta hikâyelerin konusu "cennet" olur. İlk hikâyeye olan "Şarap ve Ekmek"i Cezzar Dede anlatmaya başlar.

Burada *"vaktiyle Kayseri'de ihtiyar bir kadının, yaşı yirmi yediyi geçmesine rağmen evlenmeye bir türlü yanaşmayan Zeynelabidin adında bir oğlu"*nun (s.204) hikâyesi anlatılır. Annesi oğlunun bu tavrı karşısında kendi hayatını kazanması için onu evden gönderir. Birgün Cuma namazından sonra çocuklar üzerine hutbesini dinlediği Sefa adlı imamı akşam bir meyhanede görünce şaşırır ve onun hikâyesini dinler. Sefa'nın kızı Bestenur, babasını iyi yola sevk etmeye çalışması, ancak babasının bunu başaramaması ve Bestenur'un babasını almadan cennete uçmasıyla yaşanan ayrılık olayını dinlemeyen Zeynelabidin, daha sonra evlenip çocuk sahibi olmaya karar verir. Cezzar Dede'ye, hikâyesini bitirdiğinde Ölüm, "cennet gerçekten de çocuklara layık bir yer gibi görünüyor. Eğer doğru anladıysam senin kafandaki cennet tablosunda ciddi ve ağırbaşlı insanlara yer yok."(s.216) diyerek ona daha da yaklaşmış ve etkisini derinleştirmiş olur. Cezzar Dede, Ölüm'e "surat asmayı huy edinmiş birinin cenneti görebileceğine aklım yatmıyor. Çocuklar böyle değildir." fikrini dile getirerek dünyayı cennete çevirmenin yolunun gülümsemekten geçtiğini vurgulamış olur. Burada Cezzar Dede, insanın cennete kavuşması, sadece orada olmak anlamına gelmediğini, insanın gördükleriyle kendi dünyasını cennete dönüştürebileceklerini söyler. Ölüm, bu fikirlere etkilenerek

Cezzar Dede'nin yaşam felsefesini anlamış olur. Ölüm, *“sen bu yüzden benden korkmuyorsun! Henüz yaşamayı sürdürdüğün şu sıralarda bile cennette olduğunu sanıyorsun. Oysa seni götüreceğim yerde edebi bir uykuya dalacağın aklına gelmiyor.”*(s.217) Cezzar Dede, cenneti düşlerin olduğu bir yer olarak gördüğünü ve dolayısıyla bir düşün bitip diğerinin başlayacağını Ölüm'e söyler. Cezzar Dede'ye göre, insan cenneti görmek için gözlerini kapatmalı belki de. Ölüm, gülümsediğinde cennette olduğunun farkına varabilecek ancak.

Cezzar Dede hikâyesini bitirdiğinde Heyevan Mahallesi'ne gelmiş, ancak Uzun İhsan burada da Ölüm'ü atlatmayı başarmıştır. Kara kaplı defterde bu sefer Firdevs Mahallesi'ne gitmeleri gerektiğini söyleyen Ölüm, *“Gökten Gelen Çocuk”* adlı hikâyesini anlatmaya başlar.

Burada *“yakın zamanda, Anadolu'nun orta yerinde bir kasabada, yaşları elliye çoktan geçmesine rağmen henüz çocuk sahibi olamamış bir karı-koca”*nın (s.220) hikâyesi anlatılır. Bir gece gökten leylekle birlikte bahçelerine gülbüz bir çocuk düşer. Gülerk adındaki bu çocuğu anne farklı baba farklı şekillerde yetiştirmeye çalışır ve çocuk sonunda bu ikilem üzerine caminin şerefesinde intihar ederken bir leylek tarafından tekrar gökyüzüne uçurulur. Ölüm, hikâyesini bitirdiğinde geldikleri mahallenin adı simgesel bağlamda oldukça önemlidir. Firdevs yani cennet mahallesinde Cezzar Dede ile Ölüm'ün cennet fikrinde birleştiklerini görmüş oluruz. Ölüm de cennete uçan çocuktan bahsederek çocukların saflığı ve temizliğiyle orayı hak ettiği fikri pekiştirmiş olur.

Hikâye bittiğinde Firdevs Mahallesi'ne gelmiş olurlar. Uzun İhsan'ın tam canını almaya yaklaşmışken, Ölüm, kız kardeşi Uyku ile karşılaşır ve o burada iken Uzun İhsan'ın canını alamayacağını söyler. Nitekim Uzun İhsan'ın bulunduğu evdeki köpek tarafından sıkıştırılan Ölüm'e bu sefer Uzun İhsan yardım ettiği için onun yaşamasına izin verir ve yine görevini yerine getirmiş olamaz. Aslında en başından beri Ölüm ile Cezzar Dede'nin hikâyelerini anlatabilmesi için Uzun İhsan'ın yaşaması gerekirdi. En dış çerçeve hikâye esas alındığında ve Uzun İhsan'ın yazarın kendisi olma ihtimali göz önünde tutulduğunda, onun yaşaması kaçınılmaz bir gerçekliktir.

Ölüm, Cezzar Dede'ye hikâye anlatmaya devam etme teklifinde bulursa da Cezzar Dede bu teklifi kabul etmez. Bu andan sonra Ölüm, Cezzar Dede'nin canını almaya karar vermişken, onları en başından beri takip eden dedenin torunları yollarını keser ve Ölüm'ü tanırlar. Böylelikle dedelerinin canını almamak için onlarla da bir oyun oynar ve onu (Ölüm'ü) güldürebilirlerse dedelerini bağışlayacağını söyler. Bunu başaramayan çocuklardan, sonunda bir kız çocuğu Ölüm'e kızarak ağlar. Bu kızın bir damla yaşı Ölüm'ü derinden etkiler. Ölüm, *bu küçük kız çocuğunun gözyaşını, çocuğun yüzünü, o yüzdeki harfleri, masalları ve cenneti fark etti. Evet çocukluk, cennetin tâ kendisiydi ve cennet de seyredilmeye değerdi.* Ölüm'ün o acımasız ve kahredici maskesini çatlatır ve onu gülümsetir. Ölüm, bir kız çocuğunun yüzünde hayat bulurken, Cezzar Dede'yi de yeniden hayata bağlamış olur.

Ölüm, mukadderat fikrinin en “külli” iradesidir. Bunca oyundan sonra Ölüm'ün kaybetmesi mümkün değildir. Ancak şunu söylemek gerekirse Ölüm'ün maskesi ilk hikâyeden beri aşınmaya başlar. Cezzar Dede'nin yaşam felsefesine, karakterine, dünyaya bakış açısına gittikçe bağlanır. Hem Ölüm'ün hem de Cezzar Dede'nin anlattığı bütün

hikâyeler de aslında Cezzar Dede'nin dünya görgüsüne yakın tematik içeriklerle doldurulur. Hikâyelerin bütününde hidayete eren daha özeldir cennete kavuşan bütün karakterler çocuklardır. Hatta hikâyelerin bitişinde ulaştıkları her mahallede fantastik ya da mistik çocuklara rastlanır. Küçük yaşına rağmen, azgınlıktan Nirvana'ya ulaşan, halka nutuk çeken, halkı bilgilendiren çocuktan doğaüstü güçlere sahip güçlü çocuklara, resimde güneşin doğuşunu gerçekleştiren, cenneti vadeden çocuktan cennetten gelip cennete uçan çocuklarla doludur. Böylelikle ne Ölüm ne de Cezzar Dede tesadüfi bir şekilde hikâye anlatmadığını bizlere gösterir. Ayrıca insanın kendini bulma süreci, vahdet-i vücud'a varma fikri, hakikati arama serüveni, Cezzar Dede'nin sahip olduğu dünya ve hayat algısının nasıl oluştuğunu gözler önüne serer. Özellikle Ölüm, *“Her insan ancak bilmediği şeyden korkar. Korkusunu yenmek için bilmek ister. Fakat bilmesi için araması gerekir. İşte, din de bu arayış değil midir? Bununla birlikte eğer insan bir şeyi arıyorsa, onu bulmuş ve ona kavuşmuş da değildir.”*(s.201) sözlerini söylerken aslında Cezzar Dede'nin hidayete varan insani özünü de ortaya koymuş olur. Bu sözler daha çok Bayezid-i Bistami'ye atfedilen “Hakikat aranmakla bulunmaz, ancak bulanlar mutlak arayanlardır.” veciziyle örtüşmektedir. İşte Cezzar Dede aslında mutlak hakikatin sırrına ermiş, ama bunu dillendirme gibi bir kibrin içine girmemiştir. Onun ölümsüz insani öze sahip olduğunu Ölüm, *“Hayatını değil, insanlığını isteseydim elbette korkardın. Ancak bu güzel hediye sana sonsuza kadar verildi. Onu senden geri almam mümkün görünmüyor. Bu bakımından sen de benim gibi ölümsüzsün.”*(s.138) sözleriyle ortaya koyar. Cezzar Dede, hayatı boyunca insan olmanın hikmetini aramış ve ona kavuşmuştur.

Cezzar Dede'yi, bu mertebeye ulaştıran şey, belki de hayatı boyunca ölüm fikrinden kendini soyutlamamış ve yaşama hazzını unutmamış olmasındandır. Çünkü günümüzde *“ölüm düşüncesinin genel insan bilincinin bütün hallerine artık eşlik edemediğini, netliğini kaybetmeye başladığını, birkaç yüzyıldır açıkça görebiliyoruz”*(Benjamin, 2012: 86)². Ancak Cezzar Dede'nin bütün bilinç haline eşlik eden ölüm, onu ölümsüz bir noktaya taşımıştır. *“İnsanın yalnızca bilgisi ya da bilgeliği değil, hepsinden önemlisi bütün yaşamı –ki hikâyelerin malzemesi budur- ancak ölüm anında aktarılabilir bir biçim kazanır. Hayatı sona ermekte olan bir insanın içinde nasıl bir dizi imge harekete geçerse –ki bunlar onun kendi kişiliğinin görüntüleridir, o bunlar arasında farkında olmadan kendisiyle karşılaşır– yüz ifadesinde ve bakışlarında da aniden unutulmaz olan belirir.”*(s.87) diyen Walter Benjamin'den hareketle Cezzar Dede'nin, bir hikâye anlatıcısı olarak da ölüm anında bütün yaşamının, kişiliğinin ve kendi görüntüsünün, anlattığı ve Ölüm'e anlattığı bütün hikâyelerde biçimlendiğini ve karşımıza çıktığını söyleyebiliriz.

“Ölüm, hikâye anlatıcısının anlatabileceği her şeyin teminatıdır. Hikâyeci, yetkisini ölümden ödünç almıştır.” (Benjamin, 2012:87). Bu sözler sanki Cezzar Dede için söylenmiş gibidir. Roman karakteri olarak Ölüm, hikâye anlatan ve bütün anlattıklarında özgür davranan Cezzar Dede'nin teminatıdır. Hatta yaşama yetkisini, o an için ölümsüzlük yetkisini Ölüm'den ödünçler. Bu ödünçlemenin sonucunda en başta sorulan sorunun da cevabını bulmuş oluruz. Nefes alırken henüz cenneti görmek için küçük bir kız çocuğunun yüzüne bakmak yetmez miydi? Ölümü silip yaşamı müjdeleyen bir çılgılık kopar hayatımızda ve gökten üç elma düşer... Biri payımıza...

² Walter Benjamin, Son Bakışta Aşk (haz. Nurdan Gürbilek), Metis Yay., İstanbul, 2012.